

Ændringsforslag nr. 20 om indsættelse af en ny paragraf
forkastedes med 107 stemmer mod 11.

§§ 87 og 88, ændringsforslag nr. 21, § 89, således ændret, § 90, ændringsforslag nr. 22 og § 91, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om almindelig omsætningsafgift.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 118) findes i tidenden sp. 2694, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 1025).

Der var stillet 16 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Grünbaum: Gennem udvalgsarbejdet er der nu opnået enighed på alle de af selve lovforslaget omfattede punkter, og spørgsmålet om den såkaldte kommunemoms er henvist til nærmere drøftelse i et særligt udvalg, der er nedsat af finansministeren, og i hvilket der også er repræsentanter for både kommunerne og erhvervslivet.

Vi regner med, at dette udvalgs arbejde vil blive af kort varighed, så der ikke går for lang tid, inden der kommer forslag til en løsning af dette, for kommunerne i hvert fald, meget vigtige spørgsmål.

Jeg vil gerne takke finansministeren, fordi

man har imødekommet de ønsker, som vi fremsatte under lovforslagets første behandling. Det drejede sig bl. a. om at få indført en lovbestemmelse, der kunne forhindre de ofte, og man kan vel også sige meget vildledende prisoplysninger, der anvendes ved avertering, skiltning o. lign. over for private forbrugere, når påskriften „eksklusive afgift“ påføres på en sådan måde og tit med en så lille skrift, at forbrugerne ikke altid er tilstrækkelig opmærksom på, at der ikke er indregnet moms i den angivne pris. Dette spørgsmål, der også har været rejst fra forbrugerside og fra Butikhandelens Fællesråd, bliver altså nu løst med det ændringsforslag, der er stillet af finansministeren, og det takker vi for. Vi kan naturligvis også erklære os tilfreds med, at finansministeren nu selv foreslår, at hans oprindelige forslag om, at der skulle være adgang for virksomhederne til at trække merværdiafgiften for repræsentationsudgifter fra, nu udgår af lovforslaget. At finansministeren så har fundet en anden begrundelse end den, vi fremførte imod hans forslag, skal jeg ikke gøre ophævelser over. Vi er tilfreds med, at forslaget udgår.

I udvalget har vi rejst spørgsmålet om, hvorvidt det var rimeligt at opretholde den praktiserede grænse på 20 m² for momsrefusioner ved tilbygninger. Den burde vel kunne nedsættes til f. eks. 6 m². Det kan virke urimeligt, at der ikke gives refusion ved mindre, men måske meget nyttige tilbygninger, som foretages f. eks. på et enfamilienshus for at skaffe mere plads, efterhånden som familien får behov for det. Også her har finansministeren været imødekomende; ministeren har givet tilsagn om, at spørgsmålet om en nedsættelse af denne grænse — og det kan ske rent administrativt — vil blive taget op i ministeriet. Vi kan i øvrigt, som det fremgår af bemærkningerne, tiltræde samtlige de ændringsforslag, der er stillet af finansministeren.

Vi må beklage, at der ikke har kunnet opnås enighed om hotelmomsens ophævelse. Finansministeren var selv i sin fremsættelsestale inde på en eventuel afskaffelse af den særlige afgift på hotelværelser. Der er jo nemlig ikke afgift på boligen, der er ikke afgift på husleje, og heller ikke for pensionater o. lign. er der moms på værelseudlejningen. For så vidt var det inkonsekvent,

[Grünbaum.]

at merværdiafgiften i sin tid kom til at gælde for værelser, når det drejer sig om hoteller, og der har da også fra hotellernes side gentagne gange været peget på denne inkonsekvens i merværdiafgiftsloven, og der er fremsat stærke ønsker om, at hotellerne på dette punkt blev ligestillet — det er jo ikke andet, man beder om — med anden udlejning af værelser. Vi finder dette ønske berettiget. Der er en diskriminering her, og en sådan diskriminering bør undgås. Men det ser jo ud til, at der mellem finansministeriet og den samlede hotel- og restaurationsbranche simpelt hen er blevet slået en handel af, hvori også restaurationsafgiften er indgået, og så har branchen åbenbart foretrukket at få noget på restaurationsafgiften, da man blev stillet over for at skulle vælge. Vi mener, det er en helt forkert måde at behandle et sådant problem på, det er noget af en revolverpolitik fra finansministerens side, og det er i hvert fald ikke en saglig behandling af et sådant spørgsmål. Men jeg går ud fra, at det er provenuet, de ca. 25 mill. kr. om året, der har været det afgørende for finansministeren. I betragtning af dette beløbs ringe størrelse finder vi heller ikke, at dette argument er særlig godt. Derfor anbefaler vi at stemme for det ændringsforslag, der er stillet om ophævelse af hotelmomsen.

Må jeg så til sidst sige noget om det af hr. Aksel Larsen stillede ændringsforslag om en nedsættelse af merværdiafgiften fra 12½ pct. til 10 pct. Selv med al mulig sympati for en sådan tanke kan vi ikke her i dag gå ind for forslaget. Det drejer sig jo om et meget stort beløb, ca. 1,3 milliarder kr., og eftersom vi for ganske nylig har vedtaget finansloven for 1969-70, kan vi ikke se, at det i dag er rigtigt i forbindelse med en overvejende teknisk revision af momsloven at behandle et skattepolitisk og finanspolitisk spørgsmål af en sådan størrelse. Det må behandles i nøje sammenhæng med de øvrige skatter og afgifter og den samlede finanspolitik. Vore indvendinger imod den forhøjelse af momsens med de 2½ pct., der blev gennemført af de tre regeringspartier sidste forår, er jo velkendte: for det første, at det på daværende tidspunkt var absolut helt forkert at gennemføre en så voldsom stramning af forbruget, for det andet, at

der ikke samtidig blev gennemført tilstrækkelige kompensationer. Disse synspunkters rigtighed er til fulde blevet bekræftet af udviklingen i 1968.

I dag står vi imidlertid i en noget anden situation, dels fordi der er vedtaget en finanslov for 1969-70 — jeg tænker ikke så meget på de enkelte poster i finansloven, om skatterne skal opkræves på den ene eller den anden måde — som indeholder en vis finanspolitisk målsætning, et kasseoverskud, og det er kun på 180 mill. kr. Endvidere er vel også den økonomiske situation i dag noget anderledes. Det må jo siges, at den i hvert fald er i høj grad usikker. Der er stadig en for stor ledighed. Men så meget er dog vel sikkert, at vi med det lille kasseoverskud, der er afsat på finansloven, de 180 mill. kr., ikke i dag ville kunne gennemføre det foreliggende forslag om en reduktion på 1,3 milliarder kr., uden at vi samtidig, da vi jo nu har vedtaget den finanslov, måtte se på forslag om at forhøje andre afgifter eller sætte indkomstskatterne kraftigt op, og det mener vi ikke ville være rigtigt. Det er på dette punkt, at situationen efter vor opfattelse i dag er afgørende forskellig fra i fjor, og derfor kan vi altså ikke medvirke til gennemførelse af hr. Aksel Larsens ændringsforslag. Vi mener i øvrigt, at det, hvis det skulle behandles realistisk, hører hjemme i en anden og større sammenhæng. Vi vil dog ikke stemme direkte imod dette ændringsforslag, vi vil undlade at stemme.

Hans Kjær: Jeg skal først beklage, at det bilagshæfte, der som nævnt i betænkningen indeholder dels en række spørgsmål til og besvarelser fra ministeren, dels modtagne henvendelser og finansministerens kommentarer dertil, er blevet så forsinket, at det først i dag er blevet omdelt. Denne beklagelse skal ses på baggrund af, at udvalget har afgivet betænkning den 10. april, og at vi i dag skriver den 22. april. Jeg mener, at bilagssamlingen, som det har været skik, i hvert fald når det drejer sig om momslovsforslagene, ikke alene har betydning udadtil, men også har betydning for bedømmelsen af det arbejde, der er gjort i udvalget.

Som andre ordførere gav jeg ved første behandling udtryk for mit partis velvilje

[Hans Kjør.]

til i udvalget at arbejde med en løsning af de vanskelige problemer, der er forbundet med kommunemomsen. Man vil erindre, at der i bemærkningerne til lovforslaget var gengivet den redegørelse, som arbejdsgruppen med repræsentanter for kommunerne og for finansministeriet var kommet frem til. Jeg er særdeles tilfreds med, at finansministeren, efter at vi i udvalget havde været inde på problemerne omkring kommunemomsen og dér havde fået mange henvendelser derom, besluttede at nedsætte et nyt, snævert og forhåbentlig hurtigt arbejdende udvalg, hvori også den tredje part, det implicerede erhvervsliv, er repræsenteret. Det første udvalgs redegørelse skal danne udgangspunkt for det nye udvalgs arbejde, og selv om det vel ikke er givet, at en sådan ny runde kan føre til et bedre grundlag for en lovændring, end der allerede foreligger fra det første udvalg, må det efter min opfattelse være rigtigt, at tredjeparten er inddraget i arbejdet, og vi må nu se frem til, at der i næste samling kan fremsættes et udarbejdet lovforslag; vi vil da få lejlighed til nærmere at gå ind i disse problemers løsning.

Finansministeren har stillet 8 af de mange ændringsforslag, og jeg kan på det konservative folkepartis vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse med disse af ministeren stillede ændringsforslag, mens jeg må anbefale at stemme imod mindretalsændringsforslagene, som jeg skal komme tilbage til.

Ved første behandling støttede jeg lovforslagets § 1, nr. 7, der gik ud på, at man kunne tillade afløftning af momsens som indgående afgift på repræsentationsomkostninger. Når et af de nu stillede ændringsforslag går ud på at lade dette oprindelige forslag udgå og jeg nu anbefaler denne ændring, så nødvendiggør det en kommentar. Jeg er fortsat af den opfattelse, at det er principielt rigtigt, at der er afløftning for moms på enhver omkostning, der er anerkendt fradragsberettiget i vort system af direkte skatter. Imidlertid må jeg erkende, at det under udvalgsarbejdet er klarlagt, at ændringens gennemførelse ville betyde ulighed mellem personer, der får repræsentationsomkostningerne dækket af deres firma, hvor dette som registreret virksomhed ville

få momsafløftning, og personer, der selv må afholde sådanne omkostninger, eksempelvis provisionslønnede repræsentanter, der ikke ville kunne opnå momsafløftning, fordi de ikke er momsregistrerede. En sådan ulighed har netop været begrundelsen for i andre tilfælde at holde visse omkostninger uden for afløftningsretten; det gælder f. eks. rejseomkostninger. Derudfra finder jeg det rigtigt, at den foreslåede ændring udgår.

Det skal videre siges herom, at man under udvalgsarbejdet har måttet erkende, at det kan være vanskeligt at trække skarpe grænser mellem repræsentationsbegrebet og gavebegrebet, og om det sidste har der jo ikke været stillet forslag om afløftningsret for momsandelen. Det har således været nævnt som et eksempel, at cigarer, der gives én ad gangen, er repræsentation, men giver man dem 25 ad gangen i en æske, er det ikke længere repræsentation, men gave; det synes jeg er et udmærket eksempel på, hvor vanskeligt det kan være kontrolmæssigt at skelne imellem disse ting.

Et af de punkter i lovforslaget, der har beskæftiget udvalget stærkest, og som også var noget af det, der beslaglagde førstebehandlingen mest, er ændringen i faktureringsreglerne. Under første behandling hævdede jeg, at den foreslåede ændring i den udformning, den havde, betød en reel forbedring i forholdet til håndværkets og landbrugets ønsker. Det er min opfattelse, at udvalgsarbejdet har vist, at der har hersket en hel del misforståelser om den gældende lovgivnings rækkevidde, formentlig fordi leverandørvirksomhederne i meget vid udstrækning har anvendt fakturametoder, der har taget hensyn til kundernes ønsker. Med finansministerens nu stillede ændringsforslag herom er der tilføjet endnu en sætning, hvorefter den registrerede modtager kan forlange pris uden moms angivet for hver varepost for sig. Dermed er loven udformet sådan, som mange åbenbart har troet den gældende lov var, og risikoen for pyramidevirkning i kalkulationsprocessen inden for f. eks. håndværket er dermed elimineret. Tilføjjelsen hindrer ikke, at overflødige bestemmelser, der ikke har baggrund i kontrolmæssige behov, dermed er udgået, således at fakturering mellem virksomhederne kan tilpasses de forhold, som sam-

[Hans Kjør.]

handelspartnerne kan enes om som mest praktiske ud fra en fælles afvejning, og det skal jeg erklære mig tilfreds med.

Industrirådets repræsentanter har over for udvalget ikke kunnet erklære sig indforstået med denne lovændring, hvilket naturligvis er beklageligt, men jeg er overbevist om, at ændringen, der i dette forhold alene overflødigger en talangivelse i forhold til gældende bestemmelser, ikke giver så store konsekvenser for industrien, som Industrirådets repræsentanter har hævdet. At ændringen som også hævdet skulle binde folketinget til bestemte satser, synes i hvert fald ikke bekræftet af ministeriet. Jeg skal herom henvise til det, synes jeg, særdeles interessante bilagsmateriale.

Jeg skal også udtrykke tilfredshed med ministerens ændringsforslag om prisangivelserne, hvorefter disse i prisskilte, annoncer, prislister o. lign., der henvender sig til private forbrugere, skal indbefatte moms. Allerede i 1967 ved hovedlovens gennemførelse var butikshandelen og forbrugerorganisationerne enige om at ønske en bestemmelse, der kunne hindre, at nogle reklamerede med en prisbillighed, der ikke var ægte. Nu, hvor hr. Grünbaum på sit partis vegne ved førstebehandlingen tilsluttede sig dette ønske, er det lykkedes at finde en formulering, der overvinder de betænkeligheder, der i 1967 førte til afvisning af ønsket. Jeg finder, det er et meget væsentligt supplement til den gældende bestemmelse om, at det tydeligt skal angives, hvis prisen ikke er indbefattet afgift. Intet er jo mindre tydeligt end en bestemmelse, der kun kræver en tydelig angivelse.

Det er for så vidt beklageligt, at det er nødvendigt at give restaurationspriser en særstilling over for dette krav om prisangivelse med moms, idet bestemmelsen på dette område først senere træder i kraft. Tilsvarende gælder det ændringsforslag, hvorefter afgiften skal beregnes af pris indbefattet serveringsafgiften. Dette sidste er en konsekvens af den gennemførte nedsæt-

telse og det senere bortfald af restaurationsskatten. Den senere ikrafttræden, hvad angår de her nævnte forhold, er anset for nødvendig for ikke at gribe ind i de arbejdsmarkedsforhandlinger, der er i gang mellem restauratører og tjenere om drikkepengenes indregning i priserne. Opnås der enighed her, træder disse bestemmelser i kraft, men senest sker det den 1. april 1971, når resten af restaurationsskatten bortfalder.

Om de resterende tekniske ændringer foreslået af finansministeren skal jeg henvise til bemærkningerne i betænkningen.

Socialdemokratiets og socialistisk folkepartis udvalgsmedlemmer har stillet ændringsforslag om bortfald af moms på hotelværelser. På mit partis vegne skal jeg anbefale at stemme imod dette ændringsforslag. Det er rigtigt som nævnt af hr. Grünbaum, at finansminister Poul Møller ved fremsættelsen og ved første behandling var inde på spørgsmålet om hotelmomsen. Det skyldes ikke mindst det, at der i en tidligere afgivet udvalgsbetænkning var en henstilling om, at spørgsmålet senere blev taget op; men finansministeren omtalte alene, at der var drøftelser i gang med hotel- og restauratørbranchen om hotelmomsen og restaurationsskatten, og heri lå dog intet tilsagn om den endelige stillingtagen. Disse forhandlinger resulterede i restaurationsskattens nedsættelse — hr. Grünbaum karakteriserer det som revolverpolitik, det synes jeg er en dårlig karakteristik af et forhandlingsgrundlag. Nu nedsættes restaurationsskatten som bekendt med en tredjedel og bortfalder i 1971, men til gengæld bibeholdes hotelmomsen.

For mig er det klart, at afskaffelsen af moms på hotelværelser vil trække mange vanskelige problemer med sig dels i form af utallige andre begrundede ønsker om en særstilling — vi hørte jo ved sidste sags behandling hr. Peter Nielsen nævne i en anden forbindelse, at der ville være mange ønsker fremme om at gøre undtagelser — dels i administrativ henseende, nemlig i forbindelse med adskillelsen af den indgående

[Hans Kjør.]

afgift ved blandet drift af hotel- og restaurationsvirkosomhed, som jo er det normale forhold. Dertil kommer naturligvis, at provenutabet må være betænkeligt, og alt i alt må jeg derfor på mit partis vegne anbefale at stemme imod dette ændringsforslag.

Hr. Aksel Larsen har alene på socialistisk folkepartis vegne stillet ændringsforslag om nedsættelse af afgiftssatsen. Af tekniske grunde betyder det i alt 7 ændringsforslag, for satsen må naturligvis være den samme i alle paragrafferne, men rent faktisk drejer det sig kun om ét forslag om afgiftsnedsættelse. Det kan vel for så vidt ikke overraske nogen, at hr. Aksel Larsen fremkommer med dette ændringsforslag, for hr. Aksel Larsen har i denne samling foreslået nedsættelse eller bortfald af snart sagt enhver afgift. Det, der kan overraske, er, at den foreslåede sats denne gang er 10 pct., efter at 11,11 pct. ellers var blevet en slags helligt tal for hr. Aksel Larsen. Sagligheden bliver naturligvis ikke større af, at den foreslåede lempelse bliver større. Nu er det jo sædvanen, at hr. Aksel Larsen dækker sine forslag ind ved at erklære sin villighed til at drøfte kompensation, hvis det skulle vise sig nødvendigt. Vi skal jo igen om et par dage— jeg tror, det er på torsdag — høre om det i forbindelse med et andet forslag om afgiftsbortfald. Det er svært at få øje på kompensationsmulighederne, når alle afgifter foreslås nedsat.

Da den økonomiske udvikling i landet ikke ligefrem peger på en lempelse af finanspolitikken, skulle det næsten være overflødigt at sige det, men for god ordens skyld skal jeg alligevel fastslå, at jeg på mit partis vegne må opfordre til at stemme imod dette ændringsforslag, der, som det blev nævnt, ville betyde 1,3 milliarder kr. i provenutab.

Jeg skal slutte med at sige, at det næppe bliver sidste gang, folketinget kommer til at beskæftige sig med momsens. Vi ved jo allerede nu, at vi i næste samling skal tage problemerne om kommunemomsen op. Jeg finder imidlertid, at vi gennem et grundigt og sagligt udvalgsarbejde med de af ministeren stillede ændringsforslag, hvorom der i hvert fald har kunnet samles bred enighed, er nået frem til de aktuelt sagligt rigtige ændringer i hovedloven, der skal gennemføres nu, og jeg skal gentage min op-

fordring til at stemme for lovforslaget med ministerens ændringsforslag og til at stemme imod mindretalsændringsforslagene.

Jens Frandsen: Ved første behandling af dette forslag til ændring af momsloven gav jeg udtryk for, at det ikke var underligt, at der i en lovgivning som denne var ting, der hen ad vejen måtte vise sig at begrunde ændringer. Det har da også under udvalgsarbejdet vist sig, at udvalget med finansministeren er enedes om 8 ændringsforslag, hvortil jeg skal gøre nogle ganske få kommentarer.

Den foreslåede bestemmelse om, at handlende i deres skiltning og annoncer, der henvender sig til private forbrugere, skal anvende priser indbefattet afgift, vil medføre ensartet henvendelse, hvilket jeg anser for at være den tydeligste oplysning for forbrugerne, idet sammenligningen mellem priser da er lettest, og det er vel også således, at ensartet henvendelse gør det hele noget enklere.

Fra den 1. april 1971 bortfalder som nævnt restaurationsafgiften af spiritus, vin og øl, hvorfra restaurationer i prisskiltning o. lign. skal angive priser indbefattet merværdiafgiften. Drikkepengene skal herefter indregnes i de priser, hvoraf merværdiafgiften beregnes, dette uanset resultaterne af de forhandlinger, der for tiden føres om aflønningsformen mellem Centralforeningen af Hotelværter og Restauratører i Danmark på den ene side og Tjernerforbundet i Danmark på den anden side. Denne bestemmelse kan af ministeren sættes i kraft på et tidligere tidspunkt, dersom de nævnte forhandlingers resultat måtte begrunde det.

I det fremsatte lovforslag foreslog ministeren, at afgift på repræsentationsudgifter kunne fradrages. Denne bestemmelse udgår nu ifølge ændringsforslag nr. 8. Som det fremgår af bemærkningerne til ændringsforslaget, vil det skabe stor ulighed i mange tilfælde, hvorfor jeg skal anbefale ændringsforslaget. I øvrigt vil disse afgifter jo fortsat være fradragsberettigede i den skattepligtige indkomst, hvad de naturligvis også bør være, men de virker jo herved også noget mindre belastende.

En udformning af § 17, der indeholder bestemmelser om fakturering, har det ikke været muligt at samle enighed om i erhvervs-

[Jens Frandsen.]

livet. Det ændringsforslag, der nu stilles om en tilføjelse til paragraffen, imødekommer en række erhvervsdrivende, der ønsker fakturering uden afgift for de enkelte poster. Den såkaldte pyramidevirkning, der naturligvis er uheldig, skulle også herved blive mindre aktuel. I øvrigt kan jeg herom henvise til de betragtninger, jeg gav udtryk for ved lovforslagets første behandling, og det meget fyldige materiale, der findes i de bilag, der er optrykt.

Vedrørende de øvrige af finansministeren stillede ændringsforslag henviser jeg til det optrykte og omdelte materiale.

Venstre kan altså tiltræde og anbefale at stemme for de af finansministeren foreslåede ændringer.

Til ændringsforslag nr. 1, stillet af socialdemokratiet og socialistisk folkeparti, hvorefter hotellers og lignendes værelseudlejning fritages for moms, skal jeg kun sige, at jeg vel ved flere lejligheder har givet udtryk for nogen sympati for dette standpunkt. Nedsættelsen og afviklingen af restaurationsafgiften er en imødekommelse af branchens ønske, og hensynet til de provenumæssige konsekvenser begrundet en afvisning af ændringsforslaget.

Socialistisk folkepartis ændringsforslag, der går ud på, at momsens nedsættes fra 12½ pct. til 10 pct., må da naturligvis være alvorligt ment. Jeg mener at måtte give hr. Grünbaum ret, når han siger, at finansloven er vedtaget og den diskussion, der kunne føres om momsprocenten, vel hører hjemme i en anden og langt større sammenhæng. Derfor skal jeg heller ikke ved denne lejlighed gøre mange bemærkninger om ændringsforslaget, men det virker — som også hr. Hans Kjær sagde — ikke særlig overraskende, at hr. Aksel Larsen ved mange forskellige lejligheder vil nedsætte afgifterne. Jeg tror såmænd ikke, vi havde haft så forfærdelig mange tilbage, hvis folketings havde fulgt ham i alle hans ønsker herom. Det måtte jo så betyde, at man måtte hæve indkomstskatterne og andre skatter meget, meget væsentligt.

Denne politik er i hvert fald ikke venstres, og jeg skal afvise dette ændringsforslag og tilføje, at de begrundelser, som hr. Aksel Larsen giver udtryk for i betænkningen, kan jeg ikke acceptere. Det må for mig at se

være situationen i dag, der er afgørende for vore beslutninger. Derfor mener jeg, også at kunne føje til, at den økonomiske situation og udvikling, som den tegner sig, absolut ikke giver anledning til at diskutere en slækkelse i finanspolitikken. Jeg mener, alle de forskellige analyser, man har kunnet læse i de seneste tider, bekræfter rigtigheden af dette standpunkt.

Angående problemerne omkring kommunemomsen, der vitterlig trænger til overvejelse, kan jeg erklære mig tilfreds med, at ministeren har bedt repræsentanter for såvel kommunerne som de særlig interesserede erhvervsorganisationer om sammen med repræsentanter for finansministeriet at prøve at finde frem til en løsning. Jeg håber, at dette lykkes, idet vi må sige, at der her er en lang række problemer, selvfølgelig ikke alene for kommunerne, men også for en lang række erhvervsdrivende. Jeg håber altså, at man her kan nå frem til en enighed, således at vi til efteråret kan tage fat på spørgsmålet igen.

Andre ting er rejst, og andre ting er omtalt ved denne andenbehandling, men jeg skal slutte her, idet jeg til sidst igen henviser til den afgivne betænkning og bilagshæftet. Jeg anbefaler at stemme for de af finansministeren stillede ændringsforslag og stemme imod de af mindretallene stillede ændringsforslag.

Niels Helveg Petersen: Hr. Aksel Larsen har i udvalget stillet forslag om, at der skulle ske en nedsættelse af momsprocenten fra 12½ til 10. Dette forslag har ganske tydeligt kun propagandistiske formål. Det repræsenterer en klar fortsættelse af en virksomhed, hr. Aksel Larsen har drevet i mange år i folketingset, en virksomhed, der går ud på, at man foreslår nedsættelse af skatter og afgifter og samtidig på andre områder foreslår forøgede udgifter. Det er lidt trist at konstatere, at denne linje vel i virkeligheden for hr. Aksel Larsens vedkommende kun var brudt i den periode, da hr. Aksel Larsen virkelig havde nogen indflydelse.

Mit parti kan ikke medvirke til denne nedsættelse. Den almindelige økonomiske situation tilsiger efter min opfattelse ikke nogen nedsættelse af momsprocenten. Jeg er ikke i stand til på stående fod at sige, om det tal, som hr. Grünbaum nævnte, de 1,3 milliarder

[Niels Helveg Petersen.]

kr., er det rigtige, men er det det, og lægger man dertil det provenutab, som ville følge af ophævelsen af lov om forskellige forbrugsafgifter, på 225 mill. kr. og dertil yderligere et skønnet provenutab ved nedsættelsen af ølafgiften, som hr. Aksel Larsen også har foreslået, vil man nå til et provenutab på omkring 1,7 milliarder kr.

Ændringsforslaget begrundes bl. a. med, at regeringen ikke har ønsket eller villet give lejlighed for nogen samlet drøftelse af punktafgiftssystemet. Dette er for det første ikke ganske rigtigt, idet udvalget har modtaget redegørelser og oplysninger om danske punktafgifter. Det er dernæst en lidt besynderlig begrundelse, fordi det jo måtte lægge et vist pres, skulle man synes, på forslagsstillerne om selv at kunne tilvejebringe et grundlag for en vis balance i revisionen af punktafgiftssystemet. En sådan balance ønsker hr. Aksel Larsen altså ikke, og derved når man til det resultat, som her foreligger, og som jeg på mit partis vegne må sige at jeg ikke kan acceptere.

Der er af hr. Aksel Larsen og socialdemokratiets medlemmer af udvalget stillet ændringsforslag om, at momsen på hotelværelser afskaffes; mit parti kan ikke medvirke hertil. Der er for det første provenumæssige betragtninger at gøre gældende. Dernæst er der vel at sige, at den nuværende ordning vel ikke er ideel, idet der skabes en forskel mellem udlejning af hotelværelser og almindelig værelseudlejning, men at det på den anden side forholder sig således, at en afskaffelse af momsen på hotelværelser ville rejse problemer på anden led og problemer, som vel er fuldt så vanskelige at overvinde. Der eksisterer i dag intet argument for afskaffelse af momsen på hotelværelser, som ikke eksisterede den dag, da momsen blev indført.

Udvalget har i øvrigt brugt megen tid på en grundig gennemdrøftelse af hele faktureringsspørgsmålet. Jeg gav under første behandling udtryk for, at man meget nøje måtte overveje de ændringer, som var foreslået af finansministeren. Det har udvalget gjort, og jeg tror også, udvalget har fået et meget levende indtryk af, at i dette spørgsmål står to erhvervsorganisationer over for hinanden, bekrieger hinanden på en måde, som vist er ret usædvanlig.

Der findes vel ingen helt god løsning på dette faktureringsspørgsmål. Under den hidtidige ordning har detailhandelen følt sig i klemme og følt, at man fik pålagt urimelige administrative byrder. Under den ordning, vi nu går ind i, er der givet udtryk for, specielt fra industriens side, at man herved får pålagt urimelige administrative byrder. Man har vendt og drejet spørgsmålet, og slutresultatet er altså blevet, at udvalget i enighed anbefaler ministerens forslag med den ændring, at man giver aftagervirksomheder en mulighed for at kræve en opgørelse af priser uden moms linje for linje, varepost for varepost. Jeg har en vis tro på, at hvis det virkelig var således, at industri, handel og håndværksvirksomheder i vidt omfang ville benytte sig af denne mulighed, så ville man nok påføre detailhandelen betydelig gene, men på den anden side betyder det ændringsforslag, som her er stillet, at frygten for, at en ændring af faktureringsreglerne skulle medføre pyramidevirkninger, er blevet formindsket.

Noget helt afgørende for mig i vurderingen af disse faktureringsregler har været, at der ikke med den ændring, som her foreslås, sker noget principielt indhug i mulighederne for at anvende momsen som finanspolitisk middel, og jeg vil gerne udtrykke håbet om, at de nye regler nu også vil vise sig at fungere fuldt tilfredsstillende.

Fra ministerens side var det oprindelig foreslået, at momsen af repræsentationsudgifter skulle kunne fradrages, men der er under udvalgsarbejdet kommet argumenter og oplysninger frem, som har ført til, at udvalget i enighed anbefaler, at man forlader denne ændring. Jeg kan tilslutte mig ændringsforslaget herom. Man ville komme ud i en besværlig skelnen mellem repræsentationsudgifter og gaveudgifter, hvortil kommer det argument, som nævnes af ministeren i bemærkningerne til hans ændringsforslag.

Under udvalgsarbejdet er der videre opnået enighed om, at priser principielt, når det drejer sig om prisangivelser over for forbrugere, skal opgives inklusive moms, at med andre ord forbrugerne skal have fuld mulighed for at skønne over de reelle priser på de varer, der tilbydes. Jeg tror, at fastsættelsen af dette princip, som i forvejen har været den altovervejende hovedregel,

[Niels Hølvæg Petersen.]

er rigtig, og at det er rigtigt set ud fra et forbrugersynspunkt. Selvfølgelig kan det måske for visse brancher være noget generende, hvis man har vænnet sig til det andet system, men stort set må man sige, at forbrugersynspunktet her vejer så stærkt, at denne ændring er overordentlig velmotiveret.

Vedrørende kommunernes momsproblemer var der ikke fra ministerens side stillet forslag, men man overbragte udvalget en redegørelse for disse momsproblemer, som var udarbejdet af administration og kommuner i fællesskab.

Udfaldet af udvalgets drøftelser er blevet, at der nu nedsættes et snævert udvalg bestående af repræsentanter for kommunerne, administrationen og erhvervslivet, der skal forsøge at finde frem til regler på dette område, som kan være brugbare både ud fra administrationens, kommunernes og erhvervslivets synspunkter. Jeg er ganske klar over, at der selvfølgelig kan rejses principiel strid mellem de to parter, kommuner og erhvervsliv, om løsningen af dette spørgsmål — jeg tror nok, at man, hvis man gjorde sig umage, kunne finde principielle stridspunkter i hele denne sag — men hvis man undlader at rejse de principielle stridsspørgsmål og i stedet for ser på, hvorledes man kan finde praktiske løsninger, så er jeg helt overbevist om, at det vil være muligt for de tre parter at finde frem til praktiske løsninger på dette problem. Hvis det ikke lykkes, er der efter min mening ikke tvivl om, at folketinget må tage sagen op igen meget hurtigt, og jeg vil gerne tilføje på mit partis vegne, at den ordning, man har i øjeblikket for kommunerne, i hvert fald ikke er tilfredsstillende, og at vi meget gerne ser en hurtig ændring af kommunernes stilling under momslovgivningen.

Jeg kan anbefale de af ministeren stillede ændringsforslag, men må anbefale, at man stemmer imod de af socialistisk folkeparti og socialdemokratiet stillede ændringsforslag.

Aksel Larsen: Jeg tænker ikke, det er rimeligt, at jeg her kommer med særlige bemærkninger om en række af de ændrings-

forslag, hvorom der er enighed i udvalget, og hvorom der foreligger enstemmig indstilling. Andre ordførere har talt om dem; tinget er klar over, hvad det drejer sig om, og offentligheden er det vel også — eller bliver det nok.

Jeg kan kun sige, at der er ting, som er teknisk nødvendige, og der er noget i det, som også er særdeles fornuftigt. Hvad dette angår, tænker jeg på, at udvalget nu enstemmigt kan tiltræde et ændringsforslag om, at repræsentationsudgifter ikke skal fritages for moms, sådan som oprindeligt af ministeren foreslået. Det er glædeligt, at man når dertil, at regeringen under udvalgsbehandlingen kan frafalde en sådan bestemmelse. Allerede tidligere havde den jo frafaldet noget af det, den havde ført sin valgkamp på, nemlig sådan noget som det med valgfrihed mellem betalings- og faktureringsmetoden, og når man så går videre her, kan vi kun glæde os over det og håbe på, at denne svale måske må bebude en sommer selv i dette barske forår.

Men det betyder ikke, at vi er tilfreds med momsloven, sådan som den ville blive, hvis man fulgte flertalsindstillingen. Det har jo også været tilstrækkelig omtalt, at der findes ændringsforslag fra mindretallet eller mindretallene. Ja, det findes der, og for med det samme at tage dette med momsen på hotelværelser må jeg sige, at jeg er yderst taknemlig for, at socialdemokratiet i den tolvte time har tilsluttet sig dette ændringsforslag, som jeg bebudede allerede ved første behandling og har omtalt mange gange under udvalgsforhandlingerne uden at få støtte. Jeg er glad for, at socialdemokratiet i sidste instans besindede sig til at tilslutte sig dette forslag. Jeg forstår ærlig talt ikke, hvorfor man agter at opretholde den hidtidige ordning. For jeg kan ikke se, at der er nogen principiel forskel på at udleje hotelværelser og værelser i pensionater og lignende steder; og hvad pensionater og lignende steder angår, er værelseudlejningen jo ikke momsbelagt. Jeg ved godt, man kan sige: ja men der er en vis service ved hotelværelser. Det er der, men det er der også ved pensionatsværelser. Der er ingen forskel. Man kan sige, at det kan være svært at kontrollere. Det er administrationens sag at finde ud af

[Aksel Larsen.]

kontrollen, og jeg har så stor en tillid til administrationen, at jeg tror, den såmænd nok ville finde ud af det.

Jeg synes derfor, man skulle have tilsluttet sig vort ændringsforslag. Jeg er af den opfattelse, at den tilslutning kommer nok, men jeg havde gerne set, at den var kommet nu, fordi situationen i alle henseender er urimelig, og samtidig gør det jo overnatning på hoteller så urimelig dyr såvel for danskere som for udlændinge, at man af den grund burde have gennemført moms fritagelsen nu. Jeg kan i den forbindelse kun beklage, at hotel- og restaurationsbranchen ved forhandlinger med finansministeren lod sig forlokke eller true, eller hvad ved jeg, til at give op, til at nøjes med et tilsagn om en aftrappingsvis afskaffelse af restaurationsskatten mod, at momsen på hotelværelser bliver bibeholdt. Jeg tror nok, at hvis man fra branchens side havde kridtet støvlerne og stået fast, kunne man være nået længere.

Hvad angår det ændringsforslag, vi kører alene med, ændringsforslaget om nedsættelse af momsprocenten fra 12½ til 10, går det jo igen i en hel række forskellige ændringsforslag i betænkningen; det er jo klart, at når procenten er nævnt flere steder i lovforslaget, må ændringsforslaget også stilles op i flere etaper, men der bliver formodentlig kun én afstemning om det, og det er også nok. Men lad mig, hvad dette ændringsforslag angår, sige, at det har sin ganske naturlige begrundelse. Vi har forsøgt at komme i forhandling med regeringen og regeringspartierne såvel her i salen som i udvalgene og på anden måde om en regulering af en række indirekte afgifter og afgiftssatser, herunder momsen, og vi har, som det er nævnt af udvalgets formand, hr. Hans Kjær, også været inde på, om man kunne finde frem til en særdeles praktisk momssats på 11,1 pct., sådan cirka, idet det ville bevirke, at momsen blev 10 pct. af varens udsalgspris plus moms. Det ville være meget lettere at regne med, og vi mener, at vi kunne stille et sådant forslag, selv om vi i sin tid stemte imod de 2½ pct.s forhøjelse, for hvis man så kunne give nogle indrømmelser på andre områder af afgiftslovgivningen, blev der jo balance i det. Men det har man ikke villet.

Nu siger man: ja men socialistisk folkeparti har så travlt med at foreslå alle mulige punktskatter og andre afgifter enten nedsat eller helt afskaffet, og hr. Niels Helveg Petersen, som altid skal trumfe over, siger, at Aksel Larsen foreslår altid mindre skatter og større udgifter. Jeg tror, en regeringspartiordfører skal tage sig i agt for at komme med sådanne vitterlig urigtige og usandfærdige påstande om et oppositionsparti. Jeg tror, hr. Niels Helveg Petersen skulle tænke på, at hvis der er nogen, der i dette land forud for snart sagt hvert eneste valg, vi kan huske, har erklæret, at skatterne skal sættes ned, så er det i hvert fald de to af regeringspartierne, venstre og de konservative; samtidig med at de ikke har været bange for i øvrigt at forlange forøgede statsudgifter. Vi har aldrig nogen sinde kørt på den linje, at alle skatter skal sættes ned og staten skal berøves indtægter, tværtimod, men vi ønsker at være medbestemmende om, hvor staten skal hente sine indtægter fra, hvordan de skal hentes, hvordan skattesystemet skal være, hvordan de sociale følger af beskætningen skal være, og den ret forbeholder vi os.

Vi har til enhver tid erklæret os villige til at forhandle med regeringen og regeringspartierne om, hvad der kan gøres i så henseende, men vi har ikke kunnet opnå nogen sådan forhandling. Fremsætter vi selvstændige lovforslag eller forslag til beslutning, kan de nå at blive henvist til udvalg, som ikke arbejder, fordi finansministeren ikke føler trang til at arbejde sammen med dem. Forsøger vi at bringe spørgsmålet på bane her i tinget eller i et folketingsudvalg, der i øvrigt er nedsat, får vi heller ingen forhandling, ingen drøftelser. Vi får en del skriftligt materiale fra ministeren, men vi får ikke reelle drøftelser; og tilbyder vi, at vi kan tage en samlet drøftelse af, hvordan vi ved en revision af hele afgiftssystemet skulle skaffe staten de nødvendige penge og samtidig få socialt rimelige afgifter, så får vi ikke en sådan drøftelse.

Nå ja, så kommer dertil, at for godt og vel et år siden, da regeringen trådte til, erklærede statsministeren, at den bedste politik ville det være, hvis man kunne indfryse en dyrtidsportion for et tidsrum af et år, altså gennemføre den foranstaltning, som de tre regeringspartiers medlemmer

[Aksel Larsen.]

stemte imod i folketinget den 15. december 1967. Hvis ikke arbejdsmarkedets organisationer og tjenestemændene ville gå ind herpå, så man sig nødsaget til at vælge den næstbedste politik, en $2\frac{1}{2}$ pct.s forhøjelse af momsen. Man hævdede dengang, at med bortfaldet af en dyrtidsportion for et tidsrum af 12 måneder ville man kunne klare den økonomiske situation. De 12 måneder er gået. Man fik ikke bortfaldet af dyrtidsportionen, men man forhøjede momsen, og så må man vist spørge: er tiden så ikke inde, hvor man kan afskaffe de $2\frac{1}{2}$ pct. igen?

Vi havde tredje behandling af forslag til finanslov den 27. marts. Ved den lejlighed — det kan læses i Folketingsstidende, spalte 5402 — udtalte den fungerende finansminister følgende:

„Men når vi ser på den finanspolitik, der er ført fra regeringens side, ser på den i sammenhæng med den samfundsøkonomiske udvikling, ser på den i sammenhæng med det budget, vi behandler her i dag, så synes jeg, vi med god ret kan sige, at den finanspolitik, der blev fastlagt for et år siden, i det store og hele har haft den tilsigtede virkning på den økonomiske situation.“

Ja, jeg skal nøjes med lige at erindre om, at denne erklæring afgav den fungerende finansminister kort efter, at man ad omveje havde begyndt at indføre den afskaffede obligationsrationering igen. Og han sagde det dagen før Nationalbanken satte regeringen stolen for døren og sagde: med den politik, regeringen fører, er vi nødt til at sætte diskontoen i vejret.

Men lad nu det være. Finansministeren har på regeringens vegne erklæret: vi har nået det mål, vi satte os, vi har nået de resultater, vi ville nå med vor finanspolitik. Ja men så må man vel kunne give afkald på de $2\frac{1}{2}$ pct. i moms? Ellers er der ingen logik i det. Derfor stiller jeg forslaget. Vi ønsker i hvert fald at forsøge at få en udtalelse fra regeringen om, hvorvidt den står ved det, den sagde for et år siden, eller ikke, hvorvidt den mener, dens økonomiske politik har været vellykket eller ikke. Og får vi ingen forklaring, som måske kunne påvirke os, ja, så fastholder vi naturligvis vort ændringsforslag.

Man siger, det vil koste staten penge, 1,3 milliarder kr. om året. Det er muligt. Vi er villige til at forhandle om, hvordan de penge skal skaffes, hvis regeringen vil forhandle med os, men hvis den ikke vil det? Vi har, sådan som arbejdet er tilrettelagt her i tinget under denne regering, ikke mulighed for at få afstemning om vore forslag på anden måde end ved, at vi stiller dem som ændringsforslag til regeringsforslag. Det får man finde sig i. Når regeringen lader folketinget og udvalgene arbejde på den måde, at de forslag, lovforslag, beslutningsforslag osv., vi fremsætter, ikke når frem til afstemning, ja, så må vi komme med dem brudstykkevis som ændringsforslag til visse regeringsforslag.

Hr. Hans Kjær siger, at det er meget godt med tilbuddene om kompensation, men vi er jo ikke kommet med forslag om, hvordan der skal kompenseres. Nej, det er vi ikke, for vi har bedt regeringen om at få en forhandling om hele punktskatteområdet samlet for at tale om, hvad man kan gøre ved det, og det har regeringen ikke villet. Vi har, som hr. Hans Kjær ved, fået det brutale svar, at regeringen skal nok komme med forslag på de områder, hvor den mener den har forslag at fremsætte, og så kan vi tage stilling til dem, men den vil ikke forhandle med folketinget om en samlet revision, som også kunne indebære kompensation for afgifter, der måtte blive nedsat eller bortfalde.

Jeg sad ved fjernsynet i aftes og så og hørte statsministeren på det offentlige politiske møde i Studenterforeningen. Dér fremsatte statsministeren en udtalelse, som i nogen grad forbavsede mig. Han sagde nemlig, at regeringen var yderst villig til at forhandle og samarbejde med oppositionen om skatterne i dette land, såvel de direkte som de indirekte, og han sagde: der er jo et udvalg i folketinget, hvor disse forhandlinger foregår, dér er samarbejdet i gang, det er i bedste gænge. Jeg kunne lide at vide, hvem det er, der har bildt statsministeren den usandhed ind. Jeg har spurgt vort medlem i udvalget om indkomstskatterne, om der har været sådanne forhandlinger eller er udsigt til sådanne reelle forhandlinger. Han siger: nej, det må da være i afgiftsudvalget. Jeg sidder selv i afgiftsudvalget. Vi har ingen forhandlinger haft i afgiftsudvalget.

[Aksel Larsen.]

Regeringen og regeringspartierne har ikke villet tale om disse problemer, men har bare lagt deres forslag frem og sagt: I kan tage stilling til dem. Og når vi kommer med vore ændringsforslag, diskuterer man dem ikke, kommer ikke med argumenter imod dem, men afviser dem simpelt hen. Det er alt. Ja men så skal man lade være med at give offentligheden det indtryk, at regeringen er forhandlingsvillig, og så skal man lade være med at komme og anklage oppositionen, fordi den ikke kom med en fuldt færdig finansplan for, hvordan problemerne skal klares. Vi har for det første for ringe indflydelse på, hvilke udgifter der afholdes — jeg skal ikke her holde et langt foredrag om, hvordan regeringen har forøget visse udgifter. Vi har åbenbart heller ingen indflydelse på, hvorledes det forholder sig med f. eks. afgifterne. Ja men så har vi for overhovedet at vinde ørenlyd ikke anden udvej end at komme her i folketinget med vore konkrete forslag, når et regeringsforslag er til anden eller til tredje behandling.

Hvis statsministerens udtalelser af i går kan bevirke, at man fra regeringens og regeringspartierne side vil sadle om og indgå i en virkelig forhandling med oppositionen, kan det komme til at se anderledes ud, men hvis regeringen i kraft af sin majoritet vil føre en vi-alene-vidé-politik, er der ikke levnet os nogen som helst anden mulighed end den, vi har valgt ved denne som ved andre lejligheder, og da der ikke er kommet virkelig reelle argumenter imod de ændringsforslag, vi her stiller, anbefaler jeg dem fortsat til vedtagelse i det høje ting.

Sigsgaard: Et af de væsentligste forhold i lovforslaget bliver der jo ikke talt så forfærdelig meget om her ved anden behandling; det er spørgsmålet om kommunernes stilling under momsen. Ved første behandling udtalte jeg glæde over begge de forslag om kommunernes stilling, som finansministeren lagde frem dengang. Jeg tilføjede dog, at det, der hed løsning A, måtte foretrækkes, fordi den fritager omsætningen mellem kommunerne indbyrdes for moms og derved fremmer en arbejdsdeling mellem kommunerne, som også er ønskelig efter kommunesammenlægningernes gennemførelse. Nu kommer så udvalget tilbage til folketinget

efter at have tygget på lovforslaget i over 3 måneder, men man har ikke kunnet hitte ud af kommunemomsen, eller måske er det ikke så meget det, der er sagen; måske er sagen den, at man partout vil give erhvervsorganisationerne indfyldelse på udformningen af kommunernes moms; det havde de ikke fået i første omgang, og det skal de altså have, og så må sagen udsættes yderligere mindst et halvt, måske et helt år, inden der kan komme klarhed om det spørgsmål.

Man siger, man vil nedsætte et særlig sagkyndigt udvalg. Så vidt jeg erindrer, var det et sagkyndigt udvalg, der sidste år udarbejdede de to alternativer, som udvalget altså ikke har magtet eller villet tage stilling til, og hvad skal man så i den situation med et nyt sagkyndigt udvalg? Jeg kan ikke acceptere udvalgets begrundelse for at lade være med at tage stilling. Og hvad nu, hvis det nye sagkyndige udvalg kommer med en to-tre alternativer igen? Så skal de lægges frem for folketinget en gang til, så nedsætter man et udvalg, og så kan det vel heller ikke tage stilling til den tid, og så kan man blive ved på den måde og spille en masse tid og en masse penge.

Ved første behandling lovede finansministeren på anmodning af mig at undersøge straffebestemmelsernes anvendelse i forbindelse med momsen og give udvalget besked om undersøgelsens resultat. Jeg vil godt efterlyse den undersøgelse. Det er muligt, den er kommet til udvalget, og det er muligt, den også er kommet til folketinget i det materiale, som først netop er blevet omdelt, men det vil jeg gerne have oplysning om.

Hvad angår ændringsforslaget om momsfrihed for udlejning af hotelværelser, kunne vi vel i og for sig være tilbøjelige til at støtte det. Men mange hoteller tager i dag helt ublu priser, særlig i de store byer og måske ganske særligt i hovedstadsområdet, og jager kunderne væk. Det er efter min opfattelse ikke først og fremmest momsens skyld, og man kan have sine tvivl om, hvorvidt hotelværelserne bliver billigere for gæsterne, hvis momsen forsvinder. Jeg er bange for, at priserne så bare jobbes endnu højere op. Som sagt er det helt galt i København. At priserne er urimelige, ser man jo af, at Malmøs hoteller, selv om mange af dem

[Sigsgaard.]

er nybygget, er så meget billigere end Københavns hoteller, at det betaler sig for folk, der besøger København, at bo i Malmø. Så længe det jobberi fortsætter og man ikke vil tage fat på det, vil vi ikke stemme for ændringsforslaget, men vil undlade at stemme.

Jeg vil gerne tilføje, at skal der ske undtagelser fra momsen — og det ville være udmærket; der er behov for det på en række områder — så er det ikke hotellerne, der er mest behov for at tage fat på.

Forslaget om nedsættelse af momsen til 10 pct. har vi tidligere stemt for, og derfor må vi selvfølgelig også gøre det i dag, da det nu er fremsat, selv om vi ikke nærer illusioner om, at det bliver vedtaget. Vi stemmer for, også fordi vi mener, at der skal tages færre af statens indtægter ind over afgifterne, sådan at de mindre indtægter skånes. Momsens væsentligste egenskab er jo, at den virkelig rammer i bund, virkelig rammer de mennesker, som har beskedne indtægter. Jeg vil gerne understrege, at VS ikke vil være med til at begrænse den offentlige aktivitet i almindelighed. Skulle momsen derfor blive sat ned ved denne eller en anden lejlighed; må konsekvensen jo nok blive, at indkomstkatten bliver højere, end den ellers ville blive, og en sådan forandring af vægten fra afgifterne over på indkomstkatten ville vi se på med tilfredshed.

Ved første behandling gjorde jeg en del ud af, at repræsentationsudgifterne blev foreslået momsfri; jeg påpegede det helt urimelige i denne bestemmelse, men det blev ikke rigtig taget op i øvrigt ved første behandling. Disse repræsentationsudgifter er jo i forvejen stærkt favoriseret skattemæssigt. Jeg vil derfor på baggrund af mine bemærkninger ved første behandling slutte med at sige, at det er en glædelig overraskelse, at udvalget ved nøjere granskning har fundet frem til, at denne yderligere begunstiggelse af repræsentationsudgifterne skal bortfalde.

Den fg. finansminister (*Ninn-Hansen*):

Først vil jeg gerne svare hr. Sigsgaard på nogle bemærkninger, der blev fremsat ved første behandling, hvor hr. Sigsgaard stillede spørgsmålet om, hvor mange der ikke havde afleveret momsopgørelsen til tiden; og hvor mange der slet ikke havde afleveret opgørelsen, for jeg synes, det er rimeligt, at hr. Sigsgaard får svar på det spørgsmål, der blev rejst dengang.

Jeg kan sige, at der for april kvartal 1968 var 25.000 af de i alt 206.000 byvirksomheder, der ikke rettidig havde indsendt afgiftsangivelse den 20. august 1968. Af disse 25.000 indsendte godt 17.000 angivelsen, inden der blev tale om foreløbig fastsættelse af afgiftstilsvaret, og senere har yderligere 4.300 af de omhandlede virksomheder indsendt angivelser, således at der ved udgangen af februar måned i år resterede godt 3.300, som endnu ikke havde indsendt angivelse vedrørende april kvartal 1968. For landbrugets vedkommende ligger det sådan, at af de godt 125.000 angivelser vedrørende 1. halvår 1968, som skulle være indsendt til toldvæsenet den 20. september 1968, blev 7.700 modtaget efter denne dato. Ved udgangen af februar måned manglede angivelse for det nævnte halvår fra godt 1.500 virksomheder. Såvel for byvirksomheder som for landbrugsvirksomheder manglede således angivelse fra ca. 1½ pct. af virksomhederne.

Dernæst nogle bemærkninger til hr. Aksel Larsen. Hr. Aksel Larsen har jo stillet to ændringsforslag, det ene vedrørende fritagelse for merværdiafgift af hotelværelser; et forslag, der også støttes af socialdemokratiet. Om dette ændringsforslag er der gjort en række bemærkninger; jeg kan henvise til dem. Jeg kan sige, at vi selvsagt har skelet til, hvilke konsekvenser det kunne få på andre områder, og har været betænkelige ved disse konsekvenser. Vi må jo interessere os for og har hele tiden gjort det i forbindelse med merværdiafgiften, at fritagelsesområderne ikke bliver for store og i hvert fald ikke af en sådan karakter, at man en række

[Den fg. finansminister.]

andre steder med mere ret, end man kan det i dag, kunne sige, at så bør vi også fritages. Desuden har vi interesseret os for, at der er sket noget inden for dette erhvervsområde på den måde, det er blevet nævnt, nemlig en øjeblikkelig nedsættelse af restaurationsafgiften og på længere sigt en afvikling af den.

Hr. Aksel Larsen gjorde nogle bemærkninger om, at han ikke forstod hotel- og restaurationsbranchen; han mente, at de var blevet truet til ikke at opretholde deres tidligere krav. (Aksel Larsen: Eller forlokket!). Eller forlokket, det er måske bedre. For jeg var lige ved at stille hr. Aksel Larsen det spørgsmål, om han aldrig nogen sinde havde set en restauratør, for for mig står en restauratør i hvert fald ikke som en menneske-type, der sådan stikker halen mellem benene og slet ikke tør sige noget. Om det så er en menneske-type, der er særlig tilbøjelig til at lade sig lokke, det vil jeg da tvivle på. Men restaurationsbranchen har vel simpelt hen sagt: ja men nu kommer der da endelig en forhandling, der giver et resultat; det er det, vi har håbet på i mange år, hvor vi har fået stillet noget i udsigt, men der ikke er sket noget. Nu sker der noget, og så synes vi da egentlig, at vi med rette må kunne sige, at vi har nået noget tilfredsstillende.

Hr. Aksel Larsen har stillet et andet ændringsforslag. Vi ved, hvad det koster, det koster 1.300 mill. kr., og det forventer hr. Aksel Larsen jo ikke selv, at vi lige skal tage op af lommen og sige, at dem kan I gå med — ikke direkte, men således, at den indtægt på 1.300 mill. kr., staten har i øjeblikket, skulle formindskes. Og det er jo ikke gjort med det. På torsdag skal vi tales ved om andre beløb, og ved tidligere lejligheder har vi også talt om ændringsforslag, der ville få stor virkning for staten. Så ved jeg ikke, om det er mest passende, at vi på torsdag gør det hele op med de forslag, SF har stillet. Så kan vi jo hver for sig tænke over, hvilket resultat det ville føre til.

Men hr. Aksel Larsen kom ind på nogle lidt videregående betragtninger om den økonomiske politik i den forbindelse og henviste til en udtalelse, jeg havde fremsat ved tredje behandling af finanslovforslaget. Jeg var egentlig ikke klar over, at udtalelsen om

finanspolitikken havde været så god, før jeg nu fik den gengivet. For den var jo rigtig. Den finanspolitik, regeringen havde ført, havde haft de heldige virkninger, som vi mente den skulle have, og som navnlig gik på, at vi har hindret en inflationsudvikling og lagt grunden til, at vi kommer ind i en økonomisk situation, hvor vi kan forbedre beskæftigelsen. Men så gik hr. Aksel Larsen over til at sige, at denne udtalelse blev fremsat dagen før der skete noget på et andet område, nemlig vedrørende pengepolitikken, hvor, som hr. Aksel Larsen sagde, Nationalbanken satte regeringen stolen for døren og sagde, at med den finanspolitik, regeringen havde ført, måtte man sætte diskontoen op.

Nu kunne jeg have ønsket, at hr. Aksel Larsen ikke alene havde slået efter, hvad jeg havde sagt, men også, hvad Nationalbanken havde sagt, så vidste hr. Aksel Larsen jo udmærket, at sådan sagde Nationalbanken ikke. Jeg tror ikke, hr. Aksel Larsen kan finde noget punkt, hvor Nationalbanken har udtalt en sådan eller anden kritik af regeringens finanspolitik. Hr. Aksel Larsen ved jo udmærket, at Nationalbankens begrundelse for det fælles ønske, som vi — Nationalbanken og regeringen — måtte have i den situation om at sætte diskontoen op, var en helt anden, nemlig de virkninger, som renteforhøjelsen i udlandet har haft. Det fremgik af Nationalbankens erklæring.

Så kom hr. Aksel Larsen ind på, om vi nu et år efter kan sige, at denne fortræffelige finanspolitik har udtømt sine virkninger. Jeg kan jo også huske nogle af hr. Aksel Larsens taler; de har altid været så bemærkelsesværdige, at man har lagt mærke til dem og ikke engang behøver at slå dem op. Jeg kan huske, da hr. Aksel Larsen skulle forsvare — og det skete fortræffeligt — den tilslutning, hr. Aksel Larsen gav til momsens. Det er vist ikke forkert, når jeg husker, at denne tilslutning navnlig byggede på hr. Aksel Larsens udtalelse om, at nu fik vi et konjunkturpolitisk middel yderligere. Og jeg mener da ikke, at vi i dag står i den situation, hvis vi anerkender momsens som et konjunkturpolitisk middel, at vi kan sige, at nu må det konjunkturpolitiske middel bruges på en sådan måde, at vi sætter denne afgift ned, for nu går den økonomiske udvikling i den retning, at

[Den fg. finansminister.]

vi må kalde på en vældig aktivitet i samfundet ved hjælp af en politik, der betyder ophævelse af en forbrugsbegrænsning, man satte ind med sidste år.

Om samarbejdet i folketinget vil jeg gerne sige, at hvis hr. Aksel Larsen mener, der er nogen, der har hvisket statsministeren noget i øret om samarbejdsforholdene, der skulle være urigtigt, og hvis bemærkningen i øvrigt var rigtig, så erkender jeg at være den skyldige. Jeg kan også her henvise til nogle udtalelser i folketinget, nemlig ved første behandling af regeringens forslag til udskrivningslov, hvor jeg meddelte hr. Grünbaum, at regeringen var indstillet på at forhandle ikke alene udskrivningsprocenten, men også de finansielle og indkomstudviklingsmæssige virkninger, vi kunne se, samt hele spørgsmålet om statsudgifterne og sammenhængen mellem de skatteformer, vi har. Det vil jeg gerne sige en gang til, at vi mener, det er naturligt at føre forhandlingerne om det i dette udvalg.

I øvrigt synes jeg jo nok, at hr. Grünbaums beskrivelse af forhandlingssituationen her i folketinget var noget anderledes end hr. Aksel Larsens. Jeg synes egentlig, at hr. Grünbaums tale her i dag var et godt udtryk for, at vi kan nå meget langt i folketinget ved en fornuftig forhandling om tingene. Hr. Grünbaum fremhævede med rette nogle ændringsforslag, der er fremkommet, hvor det ikke har drejet sig om at overvinde regeringen, for det var fornuftige forslag, der blev fremsat, men man kan selvfølgelig sige, at i tilfælde, hvor vi havde foreslået noget andet, gjaldt det om at overvinde sig selv, og det har vi gjort med den argumentation, der er fremkommet. Jeg vil gerne tage ændringsforslaget om repræsentationsudgifterne som eksempel. Jeg kan henvise til den begrundelse, der er givet i betænkningen, men jeg vil da også gerne sige yderligere, at repræsentationsudgifter er noget, vi ikke kan komme uden om. Det er også noget, man må have visse fradragsbestemmelser om, således som vi har det, men repræsentationsudgifter er et område af en sådan karakter, at jeg synes, det er velbegrunderet, hvis man er ekstra skeptisk over for disse udgifter, også ekstra skeptisk over for et forslag, der eventuelt kunne føre til, som det er blevet nævnt

under udvalgsbehandlingen, at man stillede dette område gunstigere, og det har vi ikke ønsket. Derfor har vi været enige om ikke at fastholde den bestemmelse, der var foreslået, men gå ind på den argumentation, som blev fremført i udvalget.

På samme måde med hensyn til det forslag, der kom, så vidt jeg husker, både fra hr. Grünbaum og hr. Aksel Larsen, om prisskiltning. Jeg tror ligesom de to ordførere, at der er noget rigtigt i at give forbrugerne sikkerhed for, at de ved skiltningen får den samlede pris inkl. merværdiafgift, når det er en skiltning, der henvender sig til forbrugerne, så der ikke bliver risiko for, at en skiltning, som måske ikke ligefrem tilstræber at være fejlagtig, alligevel har et sådant indhold, så fejlriskoen er til stede.

Derfor er vi med glæde gået ind i forhandlingerne og aftalerne på disse punkter, og efter min opfattelse har det ført til et fornuftigt resultat, idet vi med socialdemokratiet er enige om alt undtagen det spørgsmål, jeg har nævnt, om merværdiafgiften på hotelværelser. Og jeg takker for hr. Grünbaums begrundelse for ikke at stemme for SF's ændringsforslag vedrørende merværdiafgiftens størrelse. Jeg synes i det hele taget, altså modsat det hr. Aksel Larsen sagde, at disse forhandlinger peger på noget rigtigt med hensyn til de videregående forhandlinger, vi skal have i udvalget angående udskrivningsloven.

Grünbaum: Først en enkelt bemærkning til hr. Aksel Larsen, der sagde, at vi i, var det ellefte eller tolvte time, var sprunget på vognen vedrørende hotelmomsen. Jeg vil lige gøre opmærksom på, at jeg rejste det spørgsmål ved førstebehandlingen af dette lovforslag, idet jeg henviste til, hvad finansministeren havde udtalt i sin fremsættelsestale om hotelmomsen. Men det afgørende er jo da også, at vi er fælles om dette ændringsforslag; socialdemokratiet og socialistisk folkeparti er enige om, at man nu bør ophæve denne hotelmoms.

Når jeg tager ordet om det spørgsmål, skyldes det, at jeg ikke kan anerkende den argumentation, som finansministeren og flere af ordførerne for regeringspartierne har brugt på dette område, idet man henviser til, at hvis man afskaffer hotelmomsen, så

[Grünbaum.]

drejer det sig om at gøre en undtagelse i momsloven. Det er ærlig talt lige omvendt, og det var det, jeg prøvede på at fortælle i mit indlæg. Det, vi har gjort med hotelmomsen, er jo at lave en undtagelse. Vi har nemlig på forhånd fritaget boligområdet for moms, hele boligområdet er udenfor. Vi har sagt: huslejen skal ikke med, pensionaterne er ikke med osv., men vi har gjort den undtagelse, at vi alligevel tog hotelværelserne med, og derfor har man reageret og med rette sagt, at det faktisk er en inkonsekvent lovgivning, der her er gennemført, når man tager hotellerne med i moms, men boligområdet er udenfor. Sådan er altså problemstillingen for os. Vi mener, der er en diskriminering over for hotellerne, og vi mener, at det ændringsforslag, som hr. Aksel Larsen stillede i udvalget, og som vi tilsluttede os, er det helt rimeligt at gennemføre. Det er altså ikke et spørgsmål om at undtage noget, så kunne der være andre ting, som med større ret kunne undtages, det er jeg da helt enig med finansministeren i. Det er et spørgsmål om at skabe rene linjer.

Jeg bliver nødt til at gøre et par bemærkninger til det, den fungerende finansminister sagde om samarbejdet i folketinget, hvor han henviste til forhandlingerne i udskrivningslovudvalget og det, der blev sagt her ved behandlingen i folketinget om det spørgsmål. Jeg er bange for, at finansministeren nu trækker for store veksler på det, der er sagt ved den lejlighed. For jeg har da ikke fornemmelsen af, at der ved første behandling af udskrivningslovforslaget blev givet noget som helst tilsagn hverken fra finansministeren eller min side om, at nu kunne vi i udskrivningsudvalget tage alle mulige skattespørgsmål op til behandling. Det, der var tale om, var, at jeg bad om, at man ville se med velvilje på de forskellige punkter, vi havde rejst vedrørende udskrivningsloven, altså skalaen og de andre punkter, som jeg omtalte ved første behandling. Jeg spurgte, om man fra regeringens side var villig til at se på disse spørgsmål, og det takkede jeg finansministeren for at han gav tilsagn om at han var villig til, og i den forbindelse naturligvis også, som finansministeren nu var inde på det, de videre finansielle virkninger, men ikke forstået på

den måde — det vil jeg gerne have præciseret helt klart i dag — at hvis man nu fra regeringsside mener, at den økonomiske situation udvikler sig på en anden måde end den, der er, om jeg så må sige, fastlagt i finansloven, så skulle man i udskrivningslovudvalget kunne tage hele dette spørgsmål op. Så mener jeg, man kommer for langt ud. Men det er helt naturligt, at man i udskrivningslovudvalget, når man skal fastsætte en udskrivningsprocent for kildeskat, må se på, hvad udgiftsvirkningerne ved overgangen til kildeskat bliver, og alt det, vi talte om den dag. Det mener jeg er rigtigt, men jeg vil altså gerne lige have præciseret, at der er ikke fra vor side i hvert fald givet noget tilsagn om, at vi i udskrivningslovudvalget skulle tage hele problematikken omkring den statsfinansielle situation op.

Niels Helveg Petersen: Hr. Aksel Larsen gjorde gældende, at jeg skulle have sagt noget — ja, jeg fangede det ikke rigtig — vitterligt urigtigt eller direkte usandt eller noget andet følt. Det kan jeg ikke godkende. Hvad jeg sagde var — det vil jeg godt fastholde — at SF her med dette og andre forslag foreslår store afgiftsnedsettelse og samtidig i anden sammenhæng kræver store udgiftsførøgelser. Det er der ikke megen sammenhæng i, og jeg kan ikke godtage hr. Aksel Larsens påstand om, at det er noget, der er påtvunget, fordi man ikke vil forhandle. Det er for det første ikke rigtigt, og for det andet mener jeg ikke, det kan fritage hr. Aksel Larsen for at foretage en selvstændig økonomisk vurdering. Derfor bliver hr. Aksel Larsens indsats her overordentlig virkelighedsfjern. Det gør vel intet indtryk på hr. Aksel Larsen, at jeg siger det, men måske burde det gøre mere indtryk på hr. Aksel Larsen, at hr. Sigsgaard så velvilligt stemmer for hans forslag.

Aksel Larsen: Jeg skal betro hr. Niels Helveg Petersen, at hr. Sigsgaards tale gjorde et rystende indtryk på mig. Han sagde med et suk, at man jo måtte stemme for vort ændringsforslag om, at moms kun skulle være på 10 pct., og sagde derpå, at hvad angår hotelværelser, ville han ikke stemme for at fritage dem for moms, for hotelyværelser er billigere i Malmø. Jeg

[Aksel Larsen.]

mener, at den argumentation er ikke til at skyde igennem, og den vil jeg ikke beskæftige mig med.

Men ellers vil jeg gøre hr. Niels Helveg Petersen opmærksom på, at han har hørt meget dårligt efter, og jeg har jo ellers fået attest af den fungerende finansminister for, at når jeg taler, kan man forstå, hvad jeg siger. Det, jeg anholdt hr. Niels Helveg Petersen for, og det, der fik mig til at bruge lidt stærke udtryk, var, at hr. Niels Helveg Petersen havde sagt, at Aksel Larsen foreslår altid og har altid foreslået lavere skatter og større udgifter. Det var om det, jeg sagde: det ved hr. Niels Helveg Petersen ikke er rigtigt. Vi er ikke sådan et skattenedsættelsesparti, som venstre og de konservative har været, indtil de nu kom i regering, og hvis han vil angribe nogle partier i den retning, så er det venstre og de konservative, han skal rette angrebet imod. Han sagde det om os i almindelighed. Vi kan godt diskutere de foreliggende forslag, men dér har jeg givet tilstrækkelig begrundelse for, at med den manglende forhandlingsvilje fra regeringens og regeringspartiernes side, vi har været ude for, har vi jo ikke anden udvej end at stille vore konkrete ændringsforslag for i det mindste at få noget, der kan ligne en debat om dem her i folketinget, og for at få en afstemning om dem.

Den fungerende finansminister stillede spørgsmålet, om jeg tror, en restauratør kan trues. Det ved jeg såmænd ikke, jeg har ikke så godt kendskab til restauratører, men jeg kunne jo forestille mig — det er bare en forestilling — at det er muligt, man har sagt til hotel- og restaurationsbranchen: hvis I ikke går ind på dette med den trinvis nedsættelse af restaurationsskatten, så får I slet ingenting. Og så kan man vel få restauratørerne og hotelværterne til at sige: godt, så frafalder vi det dér med hotelmomsen. Jeg ved ikke, om det er foregået sådan, og derfor sagde jeg med stor forsigtighed, om man har forlokket dem eller truet dem eller brugt andre midler. Men jeg vil tilføje til dette med hotelværelser, at efter min opfattelse er det at leje et værelse, hvor man skal sove om natten, eller som man skal bo i, en slags husleje, og husleje er fritaget for moms, og så synes jeg virkelig ikke, at man her skal have en undtagelses-

bestemmelse. Hr. Grünbaum har jo fuldkommen ret i, at her redresserer vi en fejl, der tidligere er begået, hvis vi nu fritager hotelværelser for moms.

Finansministeren er glad for den udtalelse, jeg har citeret, og så er jeg dobbelt glad for, at jeg har citeret den. Men jeg har ikke udtalt mig om, at Nationalbanken har kritiseret regeringen, udover at jeg formoder, at Nationalbankens foranstaltninger med hensyn til indførelse af obligationsrationering ad bagdøren og forhøjelse af diskontoen er noget, som reelt er en kritik af regeringens økonomiske politik. Jeg tror, ikke, jeg i den forbindelse nøjedes med at sige finanspolitik. Det, der var forholdet, var, at regeringen ville klare sagerne ved hjælp af finanspolitik, finanspolitisk stramning, og så ville den sørge for, at der blev rentenedsættelse, og der blev ingen obligationsrationering osv. Det kan regeringen naturligvis forhandle med Nationalbanken om og påvirke den. Det er da klart, at når Nationalbanken forhøjer diskontoen, så udsteder den ikke en proklamation om, at dette er vendt mod regeringen, så finder den en begrundelse og siger: i udlandet steg diskontoen, så må vi også sætte den i vejret. Men min mening om den sag er, at regeringen sandsynligvis ikke skulle have fået Nationalbanken til i sin tid at nedsætte diskontoen, og regeringen skulle ikke have ophævet obligationsrationeringen, men blot lempet den; så havde man sikkert været i en anden situation end den, man kom i nu. Men det er jo kun biting, i hvert fald i denne debat.

Så er der spørgsmålet om momsen, og hvad Aksel Larsen sagde i 1967, som ministeren husker så godt. Jeg håber, ministeren husker, at jeg sagde meget, meget andet end dette. For jeg ved da meget vel, at en omsætningsafgift er og kan være et godt konjunkturpolitisk middel, hvorimod punktskatter jo ikke i særlig grad er gode i den henseende; de er stive, og dér skal man igennem med en lov og forhøje eller nedsætte eller afskaffe eller indføre nogle nye. Men hvis ministeren husker så godt, så ved han, at jeg har brugt mange argumenter for momsen, bl. a. at det var en nødvendighed for overhovedet at komme i gang med den direkte skattereform, men også at den gav langt større muligheder for at kon-

[Aksel Larsen.]

trollere selvangivelserne, og det ved den fungerende finansminister. alt om. Og jeg sagde også, at den giver en mulighed for, at vi kan få den revision af hele punktbeskatningen, som er tiltrængt. Det var en af forudsætningerne for momsens indførelse, og det er denne regering og dennes flertal i folketinget, der har modsat sig, at man får taget fat på en sådan revision. Vi ønsker sådanne forhandlinger, og det har vi ikke kunnet få. Regeringen siger: det vil vi ikke, vi skal nok her komme med noget om chokoladen og noget om whiskyen og med noget om noget helt tredje, og det kan folketinget tage stilling til, men vi vil ikke have nogen samlet forhandling.

Nu får jeg altså at vide, at det, statsministeren må have hentydet til, er det, den fungerende finansminister skal have sagt om udskrivningslovforslaget, hvor udvalgsarbejdet ikke er begyndt; her har han stillet i udsigt, at dér vil man forhandle om alle mulige problemer. Ja men statsministeren sagde: der pågår i et udvalg i folketinget forhandlinger og er et godt samarbejde i gang om disse ting. Dette er altså ikke rigtigt.

Dernæst kan jeg ikke forestille mig, at udskrivningslovudvalget kan have til opgave at kulegrave de indirekte skatter. Måske vil det få den opgave, men det er lidt overraskende, hvis det får det. Jeg har kun villet konstatere, at i hvert fald os bekendt har der ikke været og er der ikke sådanne forhandlinger, som statsministeren i går aftes i fjernsynet gav udtryk for at han mente var i gang. Jeg erkender, at finansministeren har været villig til at forhandle med os om det lille spørgsmål om prisskiltning, men det er jo egentlig ikke et skattespørgsmål. Det er jo ikke et spørgsmål om, hvorvidt skatten skal ligge dér eller dér eller være så høj eller så lav, og det er den forhandling, jeg har ønsket.

Og så er det jo lidt trist, at denne regerings fungerende finansminister skal takke socialdemokratiets ordfører, hr. Grünbaum, for hans argumentation imod at sætte momsen ned fra 12½ til 10 pct. Jeg er både overrasket og skuffet over, at socialdemokratiet ikke ville støtte vort herom fremsatte ændringsforslag. Nu fik jeg at vide af hr. Grünbaum, at situationen er forskellig fra i fjor,

men jeg fik ikke at vide så meget om, hvordan den er forskellig fra i fjor. Det var i august-september, fagbevægelsen og socialdemokratiet erklærede, at nu måtte man have de 12½ pct. moms nedsat til 10 pct. igen, og jeg ved ikke, hvad der er sket siden da, som i den grad forandrer situationen, at dette krav, der fremførtes med så stor styrke for et halvt år siden, slet ikke duer mere. Selvfølgelig kan man godt vedtage noget sådant, efter at finansloven er vedtaget. Finansloven var udformet sådan, som loven er på det tidspunkt, finansloven vedtages, men det er ikke vor skyld, at denne udvalgsbehandling har taget så kolossal lang tid og i øvrigt givet så små resultater, at dette lovforslag først kommer til anden behandling nu i april måned; og i hvert fald, at der er vedtaget en finanslov, kan da ikke betyde, at så må folketinget ikke foretage ændringer i et tilfælde som dette. Vel, jeg beklager, at socialdemokratiet ikke vil stemme for vort forslag. Jeg noterer dog, at socialdemokratiet vil undlade at stemme, og det er jo allerede noget, men jeg anbefaler endnu en gang, at man stemmer for de to ændringsforslag.

(Kort bemærkning).

Grünbaum: Jeg er da ked af, at hr. Aksel Larsen er skuffet over vor stilling, men der er jo en anden situation. Ikke blot er den økonomiske situation anderledes — det vil jeg ikke gå ind i en større debat om nu, det kan vi heller ikke, men der er altså en anden situation — men vi har vedtaget en finanslov. Jeg tænker ikke hermed på, at der i denne finanslov er opført visse skatter, men der er vedtaget en finanslov med et kasseoverskud på kun 180 mill. kr. Derfor er det ganske urealistisk at sige: nu kan vi nedsætte statens indtægter med 1,3 milliarder kr. Det er i hvert fald givet, at så må man skaffe de penge på anden måde — det forstod jeg også på hr. Aksel Larsen, at det var han villig til — men det er på den baggrund, jeg siger, at efter at vi har fastlagt disse ting, som jo bl. a. betyder, at der så er andre skatter, som er tilsvarende lavere, ja, så er det en helt anden situation. Den kan man selvfølgelig tage op, men at tage den op ved bare at stille et forslag om momsen synes jeg ikke er rigtigt. Så må det indgå i en større forhandling, og det var det;

[Grünbaum.]

Jeg sagde. Jeg sagde: hvis spørgsmålet skal diskuteres realistisk, så må det indgå i en samlet drøftelse af hele skatteproblemet.

(Kort bemærkning).

Aksel Larsen: En sådan samlet drøftelse har jeg jo talt for at vi skulle have, og jeg har talt for det siden i fjor; vi har ikke fået den, vi har ikke kunnet få den. Regeringen og regeringspartierne vil ikke have en sådan samlet drøftelse, og hvad skal vi så gøre?

I øvrigt er det jo ret interessant, at hvis vi kommer og stiller et forslag om nedsatte indtægter til staten på et eller andet område, så fortæller man, at nu går dette land under, men når regeringen kommer og laver skatteloft, eller når den nedsætter dødsbo-beskatningen eller formuebeskatningen eller noget andet, så gør det ikke noget, at det påvirker statskassens provenu. Jeg synes, man må holde op med at ville blæse og have mel i munden på samme tid.

Hermed sluttede forhandlingen.

Ændringsforslag nr. 1

forkastedes med 82 stemmer mod 49; 2 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslag nr. 2

forkastedes med 83 stemmer mod 10; 40 medlemmer tilkendegav, at de hverken stemte for eller imod.

Ændringsforslagene nr. 6, 7, 9, 12, 14 og 15 betragtedes som

forkastet med samme stemmetal som ændringsforslag nr. 2.

Ændringsforslagene nr. 3-5, 8, 10, 11 og 13, § 1, således ændret, ændringsforslag nr.

16 og § 2, således ændret, vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør

indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om midlertidig regulering af boligforholdene. (Om lejerens ret til bytning af lejlighed.) [af Arne Larsen m. fl.].

(Lovforslaget (nr. 237) findes i tillæg A. sp. 4589, fremsættelsen i tidenden sp. 4780).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Boligministeren (Hastrup): Et tilsvarende lovforslag om indførelse af ret for lejerne til at bytte deres lejlighed blev som bekendt fremsat i fjor af de samme forslagsstillere. Forslaget blev dengang fremsat som forslag om ændring af lejeloven, medens det nu er fremsat som et forslag om ændring af boligreguleringsloven ud fra den betragtning, at det ikke vil være logisk at indføre bytteret i områder, hvor opsigelsesforbuddet ikke er gældende. I øvrigt er, så vidt jeg kan bedømme, de to forslag identiske.

Det tidligere lovforslag kom til første behandling her i tinget i marts i fjor, og hvad der blev fremført under denne behandling, har stadig gyldighed. Lovforslaget har til formål at sikre den bedst mulige udnyttelse og fordeling af den eksisterende boligmasse, som jo desværre stadig er for lille i forhold til antallet af boligsøgende. Jeg er i princip naturligvis helt enig i dette mål, som man jo også har haft for øje ved reglerne om boliganvisning og udlejning af lejligheder i det almennyttige byggeri, men jeg er stadig skeptisk med hensyn til, om en bytteret nu også er det rette middel til at nå målet. Også uden en egentlig bytteret for lejerne finder der jo i et vist omfang bytning sted med udlejerens samtykke, og efter 1. april 1971, hvor udlejerne ved genudlejning kan forhøje lejen til den fulde vurderingsleje, vil det sikkert blive lettere at få udlejernes samtykke til bytning af lejligheder.

Det er derfor et spørgsmål, om de fordele, der ville kunne opnås ved en bytteret, i form af en formentlig ret beskeden bedring af boligmassens udnyttelse, vil kunne opveje